

V Bruseli 27. januára 2025
(OR. en)

5638/25

COHOM 11
COPS 44
CONUN 17
COASI 16
MAMA 24
COAFR 24
DEVGEN 15
CFSP/PESC 160

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Dátum:	27. januára 2025
Komu:	Delegácie
Predmet:	Závery Rady o prioritách EÚ na fórach OSN pre ľudské práva v roku 2025

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o prioritách EÚ na fórach OSN pre ľudské práva v roku 2025, ktoré Rada schválila na 4075. zasadnutí 27. januára 2025.

Záver Rady o prioritách EÚ na fórach OSN pre ľudské práva v roku 2025

1. **Ľudské práva** sú všeobecné, nedeliteľné, vzájomne závislé a vzájomne prepojené, či už ide o občianske, kultúrne, hospodárske, politické alebo sociálne práva. Sú nevyhnutné pre ľudskú dôstojnosť, rovnosť, demokraciu, mier a udržateľný rozvoj. Mier a prosperita, ako aj plnenie cieľov udržateľného rozvoja idú ruka v ruke s dodržiavaním zásad právneho štátu, demokracie a všetkých ľudských práv. Konflikty a násilie majú príliš často svoj pôvod v popieraní ľudských práv a história nás naučila, že našu vlastnú slobodu môžeme skutočne ochrániť len vtedy, ak ochránime slobodu iných.
2. Európska únia opätovne potvrdzuje svoj neochvejný záväzok voči všeobecnému dodržiavaniu, ochrane a napĺňaniu ľudských práv pre všetkých a všade. EÚ bude v roku 2025 naďalej dôrazne presadzovať, obhajovať a podporovať ľudské práva ako prioritu svojej vonkajšej činnosti a využije každú príležitosť na medzinárodných fórach na boj proti potláčaniu ľudských práv.
3. EÚ bude naďalej zaujímať dôrazný postoj a konať ako líder pri presadzovaní a podpore dodržiavania medzinárodného práva a ľudských práv, pričom bude v záujme podpory svojho vplyvu stavať na svojej jednote. V čase stupňujúcich sa konfliktov a napätia, ktoré sprevádza alarmujúci trend nerešpektovania medzinárodného práva, EÚ opätovne potvrdzuje svoj neochvejný záväzok presadzovať účinný **multilateralizmus a medzinárodný poriadok založený na pravidlách**, ktorého jadrom je Organizácia Spojených národov a v rámci ktorého sú zákony a normy silnejšie ako konflikty. EÚ bude zohrávať vedúcu úlohu pri podpore reformy medzinárodného systému a vykonávaní Paktu pre budúcnosť a jeho príloh, v ktorých sa opätovne potvrdzuje význam ľudských práv. EÚ bude odolávať akýmkoľvek pokusom o zasievanie sváru alebo podkopávanie univerzálnych hodnôt a medzinárodného práva. EÚ bude aktívne zdôrazňovať, že jej pozície sú založené na univerzálnych hodnotách a medzinárodnom práve, a dôsledne bojovať proti nepriateľským naratívom.

4. EÚ bude naďalej **spolupracovať so všetkými regiónmi sveta**, venovať pozornosť oprávneným obavám svojich partnerov a posilňovať spoluprácu s podobne zmýšľajúcimi krajinami vo všetkých regiónoch. Obzvlášť dôležité bude prehĺbiť a rozšíriť spoluprácu v oblasti ľudských práv, a to aj nad rámec tradičných podobne zmýšľajúcich partnerov, a pôsobiť ako sprostredkovateľ. EÚ využije svoje plánované samity v roku 2025 na podporu porozumenia, spoločných opatrení a spojenectiev v oblasti ľudských práv na medzinárodných fórach a bude naďalej podporovať regionálne mechanizmy v oblasti ľudských práv.
5. EÚ bude naďalej vyzývať všetky štáty, aby v plnej miere a konštruktívne spolupracovali so **systémom OSN pre ľudské práva** vrátane Rady pre ľudské práva a jej mechanizmov, Tretieho výboru, orgánov monitorujúcich zmluvy, ako aj agentúr OSN a zapájali sa do ich činnosti. EÚ opätovne potvrdzuje svoju neochvejnú podporu Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva, aby fungoval nezávisle a s dostatočnými zdrojmi, a ďalej podporuje posilnenie systému OSN pre ľudské práva. EÚ bude naďalej vyzývať všetky štáty, aby OSN a jej mechanizmom monitorovania ľudských práv poskytovali bezpodmienečný a neobmedzený prístup na svoje územia, aby pozývali osobitné postupy OSN a iné mechanizmy OSN v oblasti ľudských práv a uľahčili návštevy svojich krajín. EÚ víta prácu Rady pre ľudské práva zameranú na zabezpečenie efektívnosti jej pracovných metód a pripomína, že o týchto metódach rozhoduje Rada pre ľudské práva. EÚ tiež víta posilnenú koordináciu zo strany kancelárií Rady pre ľudské práva a Tretieho výboru s cieľom zabezpečiť lepšiu súčinnosť medzi prácou týchto orgánov a zabrániť zbytočnej duplicite. Hoci sa pracovné zaťaženie týchto dvoch orgánov zvýšilo, rozhodnutia o pracovných metódach by sa mali prijímať inkluzívnym, konsenzuálnym a dôkladne zváženým spôsobom.

6. EÚ bude naďalej využívať všetky nástroje, ktoré má k dispozícii, vrátane **globálneho sankčného režimu EÚ v oblasti ľudských práv** na dosiahnutie zmeny a zlepšenie situácie v oblasti ľudských práv na celom svete.
7. EÚ je naďalej odhodlaná skoncovat' s beztretnosťou a zabezpečiť **zodpovednosť** za všetky porušenia medzinárodného práva vrátane práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva na celom svete. EÚ bude naďalej podporovať úsilie o nezávislé vyšetrovanie porušení ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva vrátane porušení, ktoré môžu predstavovať trestné činy podľa medzinárodného práva. EÚ opätovne potvrdzuje svoju neochvejnú podporu medzinárodného systému trestného súdnictva, najmä Medzinárodného trestného súdu (MTS), ako aj svoj záväzok dodržiavať Rímsky štatút a zachovávať nezávislosť a integritu Medzinárodného trestného súdu. EÚ bude naďalej odsudzovať útoky alebo hrozby voči MTS, voleným úradníkom, personálu a tým, ktorí s ním spolupracujú. EÚ tiež poskytne plnú podporu a príspevok na zabezpečenie ochrany MTS a jeho zamestnancov pred vonkajšími tlakmi alebo hrozbami.

8. EÚ bude naďalej dôrazne podporovať **program rovnosti** prostredníctvom všetkých multilaterálnych fór. EÚ v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami bude energicky podporovať a rozširovať úsilie o dosiahnutie **rodovej rovnosti**, rozvoj a plné požívanie všetkých ľudských práv všetkými ženami a dievčatami a posilňovanie ich postavenia, a to aj uplatňovaním hľadiska rodovej rovnosti v kontextoch jednotlivých krajín a tematických oblastí. V roku 2025 si pripomíname 30. výročie Pekinskej deklarácie a akčnej platformy a 69. zasadnutie Komisie pre postavenie žien ponúkne medzinárodnému spoločenstvu jedinečnú príležitosť opätovne potvrdiť svoj záväzok presadzovať rodovú rovnosť, plné požívanie všetkých ľudských práv všetkými ženami a dievčatami a posilnenie ich postavenia. EÚ pristúpi k 69. zasadnutiu Komisie pre postavenie žien s vysokou úrovňou ambícií. V kontexte stále väčšieho potláčania rodovej rovnosti bude EÚ naďalej spolupracovať so všetkými partnermi na presadzovaní medzinárodných noriem a štandardov. EÚ bude zdôrazňovať potrebu ambiciózneho a transformačného prístupu na riešenie základných príčin a rizikových faktorov rodovej nerovnosti, diskriminácie a násilia na ženách a dievčatách. EÚ sa bude naďalej zasadzovať za to, aby sa rodové hľadisko stalo plnou súčasťou mierových a bezpečnostných iniciatív, okrem iného aj vykonávaním rezolúcie BR OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti a následných rezolúcií posilnením plnej, rovnocennej a zmysluplnej účasti a vedúceho postavenia žien a dievčat pri predchádzaní konfliktom a ich riešení počas celého cyklu konfliktov. EÚ využije každú príležitosť na všetkých príslušných fórach vrátane Komisie pre populáciu a rozvoj, aby pokračovala v plnení týchto záväzkov.

9. EÚ bude sústreďovať svoje úsilie na prevenciu a odstraňovanie **sexuálneho a rodovo motivovaného násilia** online aj offline, čo zahŕňa aj sexuálne a rodovo motivované násilie v konfliktoch, domáce a intímne partnerské násilie, detské, skoré a nútené sobáše, mrzačenie ženských genitálií a iné škodlivé praktiky na ženách a dievčatách. EÚ bude podporovať celospoločenské prístupy a zapájať aj mužov a chlapcov ako spojencov a beneficentov do úsilia o odstránenie všetkých rodových nerovností, a to aj riešením diskriminačných právnych predpisov a bojom proti diskriminačným sociálnym normám a rodovým stereotypom. EÚ pripomína svoj záväzok podporovať rovnocennú, plnú, účinnú a zmysluplnú účasť žien a mládeže v celej ich rozmanitosti a vo všetkých sférach verejného a politického života, v súlade s akčným plánom EÚ pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 – 2027.
10. EÚ sa bude usilovať odstrániť porušovanie ľudských práv a predchádzať mu, a to aj podporou príslušných iniciatív v rámci Tretieho výboru VZ OSN a Rady pre ľudské práva. EÚ bude naďalej zohrávať vedúcu úlohu, pokiaľ ide o **iniciatívy zamerané na jednotlivé krajiny** týkajúce sa Afganistanu, Bieloruska, Burundi, Kórejskej ľudovodemokratickej republiky (KĽDR), Eritrey a Mjanmarska. Bude pozorne sledovať iniciatívy týkajúce sa Stredoafrickej republiky, Konžskej demokratickej republiky, Gruzínska vrátane okupovaných odštiepených regiónov Abcházsko a Južné Osetsko, Haiti, Iránu, Nikaraguy, okupovaných palestínskych území, Ruska, Somálska, Sudánu, Sýrie a dočasne okupovaných území Ukrajiny vrátane autonómnej Krymskej republiky a mesta Sevastopol. EÚ sa bude aktívne zapájať do interaktívnych dialógov s držiteľmi mandátov v rámci osobitných postupov a do diskusií s cieľom upriamiť pozornosť na situácie v oblasti ľudských práv vrátane Etiópie, Srí Lanky a Jemenu.

11. EÚ bude naďalej čo najdôraznejšie odsudzovať zločiny spáchané v kontexte nezákonnej, nevyprovokovanej a neodôvodnenej **útočnej vojny** Ruska **proti Ukrajine** a pokračujúce porušovanie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva na Ukrajine zo strany Ruska vrátane svojvoľného zadržiavania, nezákonných deportácií, násilných presunov, systematického a rozsiahleho mučenia, zlého zaobchádzania, nedobrovoľných zmiznutí, mimosúdnych popráv, sexuálneho a rodovo motivovaného násilia, popráv vojnových zajatcov a zámernej kampani proti energetickej a inej civilnej infraštruktúre Ukrajiny. EÚ bude naďalej vyzývať Rusko, aby ukončilo nezákonné praktiky deportácie a núteného presunu ukrajinských detí a ich protiprávnej adopcie. EÚ nabáda na ďalšie úsilie o zabezpečenie zodpovednosti za všetky medzinárodné zločiny a porušovanie ľudských práv vyplývajúce z útočnej vojny Ruska. EÚ podporuje úsilie o zriadenie tribunálu na stíhanie trestného činu agresie voči Ukrajine, ktorý by mal čo najširšiu medziregionálnu podporu a legitimitu. EÚ ako plnohodnotný účastník registra škôd voči Ukrajine bude naďalej spolupracovať s Radou Európy na vytvorení medzinárodného komplexného mechanizmu odškodňovania. Zdôrazňuje, že podporuje vyšetrovania, ktoré vedie prokurátor Medzinárodného trestného súdu, ako aj obnovenie mandátu vyšetrovacej komisie pre Ukrajinu Radou pre ľudské práva. EÚ víta ratifikáciu Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu Ukrajinou ako dôležitý krok k vyvodeniu zodpovednosti a vyzýva na zabezpečenie jeho úplnej implementácie do vnútroštátnych právnych predpisov Ukrajiny. EÚ bude vyžadovať, aby Rusko ukončilo svoju agresiu, stiahlo všetky svoje sily a vojenské vybavenie z celého územia Ukrajiny a plne rešpektovalo zvrchovanosť, nezávislosť a územnú celistvosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc.

12. EÚ bude naďalej monitorovať a odsudzovať štrukturálny systém porušovania ľudských práv a systematické, štátom podporované a zintenzívňujúce sa vnútorné represie vrátane používania svojvoľného zadržiavania a mučenia osôb, ako aj iného zlého zaobchádzania s nimi. EÚ odsudzuje umlčovanie osôb s nesúhlasným názorom, osôb zastupujúcich občiansku spoločnosť, nezávislých médií a stigmatizovaných skupín v **Ruskej federácii**. EÚ bude žiadať okamžité a bezpodmienečné prepustenie všetkých politických väzňov v Rusku a ukončenie prenasledovania politickej opozície. Zvýšime informovanosť o pretrvávajúcej absencii právneho štátu a budeme vyzývať Rusko, aby zrušilo svoje represívne právne predpisy a ukončilo politické zneužívanie súdnictva. EÚ bude naďalej naliehať na Rusko, aby plne spolupracovalo so všetkými medzinárodnými a regionálnymi mechanizmami monitorovania ľudských práv, ako aj v rámci všetkých osobitných postupov týkajúcich sa situácie v oblasti ľudských práv v Ruskej federácii.
13. EÚ bude naďalej dôrazne odsudzovať hrubé, systematické a rozsiahle porušovanie ľudských práv v **Bielorusku**. EÚ bude naliehať na bieloruské orgány, aby zastavili svoje vnútorné represie a okamžite a bezpodmienečne prepustili a rehabilitovali všetkých politických väzňov. Bude naďalej naliehať na bieloruské orgány, aby plne spolupracovali s medzinárodnými a regionálnymi mechanizmami monitorovania ľudských práv. EÚ bude naliehať na bieloruské orgány, aby zastavili svoju účasť na ruskej útočnej vojne proti Ukrajine a prestali v spolupráci s Ruskom zneužívať migrantov na politické účely. EÚ bude tiež naliehať na bieloruské orgány, aby zrušili trest smrti a ako prvý krok zaviedli moratórium. EÚ bude pracovať na tom, aby zhoršujúca sa situácia v oblasti ľudských práv v Bielorusku zostala na poprednom mieste programu Rady pre ľudské práva.

14. EÚ s potešením víta dohodu o prímerí v **Gaze, ktorá umožní postupné prepustenie rukojemníkov, ukončenie násilností a zmiernenie humanitárneho utrpenia v Gaze.**

EÚ víta, že rukojemníci vrátane niekoľkých štátnych príslušníkov EÚ sa vrátia k svojim rodinám a že veľmi potrebná humanitárna pomoc sa dostane k civilistom v Gaze. Je kľúčové, aby sa dohoda v plnej miere vykonávala s cieľom umožniť prepustenie všetkých rukojemníkov a zabezpečiť trvalé ukončenie násilností. EÚ bude vyzývať na úplný a neobmedzený prístup humanitárnej pomoci do pásma Gazy a na to, aby sa pomoc mohla účinne distribuovať tým, ktorí ju potrebujú, a to aj prostredníctvom agentúr OSN a najmä UNRWA. EÚ bude naďalej čo najdôraznejšie odsudzovať brutálne teroristické útoky proti **Izraelu**, ktoré 7. októbra 2023 spáchal Hamas. EÚ bude naďalej stáť po boku rodín obetí a rukojemníkov Hamasu. EÚ vyjadruje ľútosť nad neprijateľným počtom civilných obetí, najmä detí a žien, v Pásme Gazy a Predjordánsku, ako aj nad katastrofálnymi dôsledkami nedostatočného prístupu pomoci do Pásma Gazy vrátane rizika hladomoru. EÚ naliehavo vyzýva všetky zúčastnené strany, aby dodržiavali svoje záväzky vyplývajúce z medzinárodného práva vrátane medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva, a poznamenáva, že za porušovanie medzinárodného práva musí byť vyodená zodpovednosť. EÚ bude tiež pripomínať, že je potrebné v plnej miere vykonávať uznesenia Medzinárodného súdneho dvora, ktoré sú právne záväzné. EÚ bude naďalej dôrazne odsudzovať pokračujúce násilie zo strany extrémistických osadníkov a rozširovanie nelegálnych osád v Predjordánsku vrátane demolácií. Osady sú podľa medzinárodného práva nezákonné. EÚ bude vyzývať na spoluprácu so všetkými mechanizmami OSN a na dodržiavanie všetkých záväzkov v oblasti ľudských práv. EÚ odsudzuje všetky porušenia ľudských práv. EÚ bude naďalej odhodlaná presadzovať komplexný, spravodlivý a trvalý mier založený na riešení v podobe existencie dvoch štátov. V **Libanone** bude EÚ naďalej podporovať vykonávanie prímeria a vyzýva všetky strany, aby v plnej miere vykonávali dohodu o prímerí a rezolúciu Bezpečnostnej rady OSN č. 1701, aby sa zaistil bezpečný návrat vysídleného obyvateľstva na oboch stranách. EÚ vyzve všetky zúčastnené strany, aby chránili a podporovali mandát UNIFIL.

15. EÚ rozhodne odsudzuje systematické porušovanie ľudských práv v **Afganistane**, najmä extrémnu rodovú diskrimináciu žien a dievčat zo strany Talibanu, ktorá môže dosiahnuť podobu prenasledovania z dôvodu rodovej príslušnosti, čo je podľa Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu, ktorého je Afganistan zmluvnou stranou, trestným činom proti ľudskosti. Patrí sem rodovo motivované násilie, upieranie práva na vzdelanie pre všetkých, práva na slobodu prejavu, pohybu a práce a vážne obmedzovanie ich účasti vo všetkých sférach spoločnosti a verejného života vrátane zákazu pracovať pre mimovládne organizácie a OSN vzťahujúceho sa na ženy, tzv. zákon o presadzovaní cnosti a predchádzaní neresti a nedávne rozhodnutie pozastaviť ženám a dievčatám prístup k vzdelaniu v súkromných a verejných zdravotníckych zariadeniach. EÚ bude zdôrazňovať, že je potrebné zabezpečiť plnú, rovnocennú, zmysluplnú a bezpečnú účasť žien a dievčat vo všetkých sférach spoločnosti a verejného života. EÚ bude tiež vyzývať na ochranu práv osôb patriacich k menšinám vrátane etnických a náboženských menšín, ako napr. Hazárov a LGBTI osôb. EÚ bude podporovať pomocnú misiu Organizácie Spojených národov v Afganistane (UNAMA) v rámci jej komplexného mandátu so silným prvkom ľudských práv a mandát osobitného spravodajcu pre situáciu v oblasti ľudských práv v Afganistane, ako aj vymenovanie osobitného vyslanca OSN pre Afganistan v súlade s rezolúciou BR OSN č. 2721 (2023). EÚ bude naďalej podčiarkovať zodpovednosť Talibanu za zabezpečenie dodržiavania, ochrany a napĺňania ľudských práv a základných slobôd a bude naďalej zabezpečovať humanitárnu pomoc a dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva. EÚ sa bude aktívne angažovať v skúmaní možných ďalších mechanizmov zodpovednosti, ktoré by mohli priniesť jasnú pridanú hodnotu. Bude vyzývať Taliban, aby dodržiaval záväzky vyplývajúce z Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a Dohovoru o právach dieťaťa, ktorých je Afganistan zmluvnou stranou.

16. EÚ bude opätovne zdôrazňovať svoje vážne znepokojenie nad situáciou v oblasti ľudských práv v Číne, a to aj v Tibete, Vnútornom Mongolsku, Hongkongu a Sin-ťiang. EÚ bude nabádať Čínu, aby účinne spolupracovala s vysokým komisárom OSN a jeho úradom a so všetkými medzinárodnými mechanizmami v oblasti ľudských práv, a to aj s cieľom vykonať odporúčania uvedené v hodnotiacej správe o obavách v oblasti ľudských práv v Sin-ťiang. EÚ bude venovať osobitnú pozornosť plnému požívaniu ľudských práv a základných slobôd, najmä slobody presvedčenia a prejavu, združovania a pokojného zhromažďovania, slobody náboženského vyznania alebo viery vrátane práva náboženských skupín spravovať svoje bežné záležitosti bez zasahovania a slobodne si vyberať svojich náboženských vodcov, ako aj ochrane práv žien a dievčat, zachovávaniu kultúrnej identity a ukončeniu využívania nútenej práce. EÚ bude naďalej pozorne monitorovať jednotlivé prípady obhajcov ľudských práv vrátane tých, ktorí spolupracujú s mechanizmami OSN. Bude naliehať na Čínu, aby rešpektovala, chránila a dodržiavala ľudské práva pre všetkých vrátane Hongkončanov, Ujgurov, Tibetanov a osôb patriacich k etnickým, náboženským, jazykovým a iným menšinám. EÚ bude opakovane zdôrazňovať znepokojenie v súvislosti s predchádzajúcimi medzinárodnými záväzkami Číny týkajúcimi sa Hongkongu. EÚ je otvorená prípadnej spolupráci s Čínou v otázkach, ako sú napríklad hospodárske, sociálne a kultúrne práva na multilaterálnych fórach, pri plnom rešpektovaní všeobecných ľudských práv.
17. EÚ vyzve **Kórejskú ľudovodemokratickú republiku (KLDR)**, aby sa zaoberala zisteniami vyšetrovacej komisie z roku 2014 týkajúcimi sa závažného porušovania ľudských práv a aby zmysluplne spolupracovala so systémom OSN pre ľudské práva. EÚ bude naďalej vyzývať KLDR, aby prijala ponuky na dialóg a obnovila vzťahy s medzinárodným spoločenstvom, a to aj prostredníctvom ďalšieho návratu diplomatického a humanitárneho personálu do KLDR. Bude naliehať na KLDR, aby dodržiavala, chránila a naplňovala ľudské práva a vykonala odporúčania vyplývajúce z cyklu všeobecného pravidelného preskúmania 2024.

18. EÚ bude naďalej odsudzovať porušovanie ľudských práv v **Iráne** a naliehať na iránske orgány, aby dodržiavali ľudské práva všetkých, najmä žien a dievčat a osôb patriacich k náboženským a etnickým menšinám. EÚ bude vyzývať iránsku vládu, aby zastavila popravy a presadzovala dôslednú politiku zameranú na zrušenie trestu smrti a plne spolupracovala s mechanizmami OSN v oblasti ľudských práv, najmä s nezávislou vyšetrovacou misiou a osobitným spravodajcom OSN pre Irán. Bude tiež naliehavo žiadať Irán, aby prepustil všetky svojvoľne zadržívané osoby vrátane cudzích štátnych príslušníkov a osôb s dvojakým občianstvom, aby zosúladiť väzenské podmienky s medzinárodnými normami a aby zabezpečil riadny proces pre všetky zadržívané osoby.
19. EÚ bude vyzývať na ukončenie všetkého násillia voči civilistom zo strany armády, na prepustenie všetkých svojvoľne zadržívaných väzňov, najmä tých, ktorí boli uväznení v dôsledku vojenského prevratu v roku 2021, na stabilitu a na mierové zmierenie v **Mjanmarsku/Barme**. Vyzve na urýchlené vytvorenie transparentnej, inkluzívnej a dôveryhodnej demokratickej cesty a v tejto súvislosti bude podporovať úsilie Organizácie Spojených národov a ASEAN-u a naliehať na plné vykonávanie rezolúcie BR OSN č. 2669 (2022). Bude vyzývať na väčšiu súdržnosť pozícií v rámci systému OSN, najmä prostredníctvom zefektívnenia činností rôznych držiteľov mandátov a agentúr OSN v teréne. Bude sa naďalej zasadzovať za spravodlivosť a vyvodenie zodpovednosti za každé hrubé porušenie ľudských práv vrátane sexuálneho a rodovo motivovaného násillia súvisiaceho s konfliktmi. Bude vyzývať na úplný, bezpečný a neobmedzený prístup humanitárnej pomoci ku všetkým ľuďom v núdzi. EÚ sa bude naďalej zasadzovať za zmiernenie násillia a zvrátenie rastúcej militarizácie civilistov vrátane Rohingov v Jakchajnskom štáte a v utečeneckých táboroch. EÚ bude naďalej podporovať využívanie mechanizmov zodpovednosti vrátane nezávislého vyšetrovacieho mechanizmu OSN pre Mjanmarsko (IIMM) na podporu rýchlych riadnych právnych procesov a vyzývať na ich posilnenie.

20. V **Sudáne** bude EÚ naďalej odsudzovať závažné porušovanie ľudských práv vrátane rozsiahleho sexuálneho a rodovo motivovaného násilia a porušovanie práv dieťaťa. EÚ vyzve všetky strany, aby okamžite ukončili násilnosti a presadzovali a dodržiavali medzinárodné humanitárne právo a medzinárodné právo v oblasti ľudských práv, a bude trvať na neobmedzovanom prístupe humanitárnej pomoci a ochrane humanitárnych pracovníkov. EÚ sa zameria na zabezpečenie vyvodenia zodpovednosti za zločiny krutosti spáchané v celej krajine a inde vrátane mnohých takých, ktoré môžu predstavovať vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti. EÚ bude podporovať prácu Medzinárodného trestného súdu a OSN a vyzve Sudán, aby spolupracoval s nezávislým expertom v Sudáne a nezávislou medzinárodnou vyšetrovacou misiou pre Sudán.
21. Pád Asadovho zločineckého režimu je historickým momentom pre **sýrsky ľud**, ktorý znášal veľké utrpenie a preukázal mimoriadnu odolnosť v úsilí o dôstojnosť, slobodu a spravodlivosť. Všetci musia dostať príležitosť podieľať sa na opätovnom zjednotení, stabilizácii a obnove svojej krajiny, znovunastolení spravodlivosti a zabezpečení vyvodenia zodpovednosti. Kľúčové pre dosiahnutie udržateľného mieru a zmierenia budú spravodlivosť v prechodnom období a dodržiavanie ľudských práv. Všetky zúčastnené strany zodpovedné za porušovanie medzinárodného humanitárneho práva (MHP) alebo porušovanie ľudských práv musia byť brané na zodpovednosť. Všetky zločiny a porušovanie ľudských práv, ktorých sa dopustili strany v občianskej vojne v Sýrii, sa musia vyšetriť v kontexte justície v prechodnom období. EÚ naliehavo vyzýva všetkých aktérov, aby sa vyhli akémukoľvek ďalšiemu násiliu, zabezpečili ochranu civilného obyvateľstva a dodržiavali medzinárodné právo, medzinárodné humanitárne právo a právo v oblasti ľudských práv vrátane práv žien a detí. Naliehavo vyzývame na ochranu všetkých civilistov bez rozdielu vrátane osôb patriacich k náboženským a etnickým menšinám. Je nevyhnutné, aby sa všetky zainteresované strany zapojili do inkluzívneho dialógu o všetkých kľúčových otázkach pod vedením Sýrie a v jej zodpovednosti s cieľom zabezpečiť usporiadanú, mierovú a inkluzívnu transformáciu, a to s podporou OSN a v súlade so základnými zásadami rezolúcie BR OSN č. 2254. EÚ bude naďalej podporovať nezávislú medzinárodnú vyšetrovaciu komisiu, medzinárodný nestranný a nezávislý mechanizmus (IIIM) a nezávislú inštitúciu pre nezvestné osoby v Sýrskej arabskej republike (IIMP).

22. EÚ bude spolupracovať so svojimi partnermi na zabezpečení mierového a inkluzívneho prechodu k demokracii vo Venezuele, ktorý bude odrážať vôľu **venezuelského ľudu**. EÚ bude podporovať proces dialógu pod vedením Venezuely, ktorý môže viesť k mierovému a demokratickému riešeniu viacrozmernej krízy. EÚ bude vyzývať na ukončenie svojvoľného zadržiavania osôb vrátane osôb s dvojakým občianstvom a cudzích štátnych príslušníkov, ako aj na zastavenie politických represíí, najmä voči obhajcom ľudských práv, a na prepustenie všetkých politických väzňov a úplné dodržiavanie základných slobôd, ako je sloboda prejavu, združovania a zhromažďovania. EÚ naliehavo vyzýva Venezuelu, aby konštruktívne spolupracovala s Úradom vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre ľudské práva, ako aj s nezávislou medzinárodnou vyšetrovacou misiou OSN pre Venezuelu.
23. EÚ bude naďalej podporovať **Haiti** pri riešení humanitárnej krízy, presadzovaní ľudských práv, v boji proti extrémnemu násiliu ozbrojených zločineckých skupín a pri obnove demokracie a právneho štátu.
24. EÚ bude dôrazne odsudzovať násilie voči pokojným demonštrantom, politikom a zástupcom médií v **Gruzínsku**. EÚ bude vyzývať orgány, aby dodržiavali právo na slobodu zhromažďovania a prejavu a zdržali sa použitia sily. EÚ bude podporovať iniciatívy zamerané na vyšetrovanie všetkých násilných činov a vyvodenie zodpovednosti voči osobám, ktoré sú za ne zodpovedné.
25. EÚ bude pozorne sledovať situáciu v oblasti ľudských práv v Azerbajdžane a naďalej podporovať udržateľný a trvalý mier medzi Arménskom a Azerbajdžanom.
26. Očakáva sa, že **Turecko** ako kandidátska krajina na členstvo v EÚ a dlhodobý člen Rady Európy bude dodržiavať svoje príslušné záväzky.
27. EÚ bude pracovať na rozvoji a posilňovaní dodržiavania, ochrany a naplňania všetkých ľudských práv. EÚ sa bude konštruktívne angažovať v súvislosti s **tematickými iniciatívami**, ktoré sa predložili v Rade pre ľudské práva a na Valnom zhromaždení OSN. EÚ bude viesť tematické rezolúcie týkajúce sa slobody náboženského vyznania a viery a práv dieťaťa.

28. Pokiaľ ide o **digitálne technológie a umelú inteligenciu**, na zaručenie ochrany ľudských práv sú potrebné silné záruky, a to aj na multilaterálnych fórach a fórach s viacerými zainteresovanými stranami. EÚ bude aktívne presadzovať všeobecné ľudské práva a základné slobody, právny štát a demokratické zásady v digitálnom priestore. EÚ bude naďalej presadzovať prístup založený na ľudských právach v digitálnej sfére, a to aj v súvislosti s umelou inteligenciou a inými novými a vznikajúcimi technológiami. To zahŕňa presadzovanie otvoreného, slobodného, inkluzívneho, bezpečného, globálneho, interoperabilného a chráneného internetu pre všetkých, ochranu jeho multilaterálnych základov a rešpektovanie súkromia s cieľom presadzovať právo na súkromie a právo na ochranu údajov. EÚ na základe Globálneho digitálneho paktu vyzve všetky štáty, aby chránili online občiansky priestor a predchádzali blokovaniu internetu a cenzúre online, nezákonnému sledovaniu, nenávisťným prejavom na internete, rodovo motivovanému násiliu páchanému za pomoci technológií, manipulácii s informáciami, dezinformáciám a počítačovej kriminalite, a to v plnom súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv. Na tento účel bude EÚ aktívne rozširovať a prehľbovať partnerstvá s podobne zmýšľajúcimi krajinami a regiónmi a bude naďalej spolupracovať so súkromným sektorom, občianskou spoločnosťou a akademickou obcou. EÚ bude spolupracovať na vykonávaní Globálneho digitálneho paktu s Úradom vysokého komisára pre ľudské práva (OHCHR) a ďalšími kľúčovými partnermi, ako sú Rada Európy, UNESCO, ITU a úrad pre digitálne a vznikajúce technológie.
29. EÚ bude posilňovať svoju podporu pri obhajovaní práva na **slobodu presvedčenia a prejavu** online aj offline. Bude naďalej rozhodne podporovať slobodu médií a právo novinárov a pracovníkov médií pracovať v bezpečných podmienkach bez strachu z obťažovania, hrozieb a násilia. EÚ bude bojovať proti zahraničnej manipulácii s informáciami a pracovať na posilnení integrity informácií vrátane práva na prístup k relevantným, spoľahlivým a presným informáciám. Vzhľadom na rastúce obmedzenia občianskeho priestoru bude EÚ chrániť a podporovať právo na **slobodu pokojného zhromažďovania a združovania**.

30. EÚ bude aktívne podporovať, presadzovať a posilňovať rozmanitú a nezávislú **občiansku spoločnosť**, pričom bude presadzovať jej zmysluplnú účasť na všetkých fórach OSN. EÚ bude dôrazne odsudzovať akúkoľvek formu represálií voči **obhajcom ľudských práv** a organizáciám občianskej spoločnosti vrátane tých, ktoré v akejkoľvek forme spolupracujú s OSN. EÚ bude venovať osobitnú pozornosť špecifickým rizikám, ktorým čelia určité kategórie obhajcov ľudských práv, ktorí sú často vystavení diskriminácii, násiliu a obťažovaniu, a bude vedúcim aktérom pri podpore bezpečného a priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť a všetkých obhajcov ľudských práv vrátane tých, ktorí sú v exile. EÚ bude venovať osobitnú pozornosť hrozbám namiereným proti obhajcom ľudských práv a zástupcom občianskej spoločnosti vrátane hrozieb online a nadnárodným represiam. EÚ sa tiež postaví proti právnym a administratívnym opatreniam, ktoré obmedzujú občiansky priestor, ako sú prekážky brániace registrácii mimovládnych organizácií, obmedzenia brániace prístupu k zdrojom, obmedzujúce pravidlá preverovania a zatŕažujúce požiadavky na podávanie správ. V úzkej spolupráci s vysokým komisárom OSN pre ľudské práva a v súlade s osobitnými postupmi sa EÚ vynasnaží, aby bol hlas občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv vypočutý.
31. EÚ bude pripomínať svoj zásadný postoj proti **trestu smrti vo všetkých prípadoch a za každých okolností** a bude vyzývať všetky zostávajúce krajiny, ktoré ešte stále uplatňujú trest smrti, aby ho zrušili, prípadne ako prvý krok k jeho zrušeniu zachovali alebo zaviedli moratórium. EÚ bude dôrazne a jednoznačne odsudzovať uplatňovanie trestu smrti, najmä v prípadoch, keď sa porušujú medzinárodné minimálne normy, a bude dôrazne podporovať rezolúcie Rady pre ľudské práva a Valného zhromaždenia OSN, v ktorých sa zdôrazňujú znepokojivé účinky tohto krutého, neľudského a ponižujúceho trestu na ľudské práva. EÚ bude presadzovať ďalšie ratifikácie Druhého opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach.
32. EÚ bude vyjadrovať znepokojenie nad zvýšeným používaním **mučenia** alebo zlého zaobchádzania ako metód na potlačenie politického disentu a obmedzenie občianskeho priestoru. EÚ bude vyzdvihovať obchod bez mučenia ako kľúčový krok smerom k úplnému odstráneniu mučenia a zväži ďalšie kroky na zákaz svetového obchodu s tovarom používaným na tento účel.

33. EÚ bude naďalej dôrazne vystupovať a ráznejšie zasahovať proti všetkým formám **diskriminácie** s osobitným zameraním na viaceré a prelínajúce sa formy diskriminácie vrátane diskriminácie na základe pohlavia, rasy, etnického alebo sociálneho pôvodu, náboženského vyznania alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie a rodovej identity. EÚ opätovne zdôrazňuje svoj záväzok zasadzovať sa za rovnosť a nediskrimináciu a nárok všetkých osôb na požívanie ľudských práv a základných slobôd v ich plnom rozsahu a za ochranu ľudí v znevýhodnených, zraniteľných a marginalizovaných situáciách. EÚ bude opätovne potvrdzovať svoje pevné odhodlanie rešpektovať, chrániť a realizovať plné a rovnaké požívanie všetkých ľudských práv LGBTI osobami a vyjadruje hlboké znepokojenie nad alarmujúcou mierou násilia, diskriminácie a stigmatizácie a nad kriminalizáciou vzťahov medzi osobami rovnakého pohlavia. EÚ sa bude podieľať na mandátoch OSN zameraných na boj proti násiliu a všetkým formám diskriminácie a naďalej bude výrazne podporovať úsilie OSN v tejto oblasti.
34. EÚ je naďalej odhodlaná začleňovať **práva osôb so zdravotným postihnutím** do rôznych bodov programu a do práce multilaterálnych inštitúcií a zabezpečiť, aby všetky osoby so zdravotným postihnutím mali rovnaké práva na plnú, účinnú a zmysuplnú účasť na všetkých aspektoch spoločenského, kultúrneho, vzdelávacieho, hospodárskeho, občianskeho a politického života a na začlenenie do nich.
35. EÚ bude naďalej vyzývať všetky štáty, aby dodržiavali, chránili a naplňali ľudské práva všetkých osôb patriacich k národnostným alebo etnickým, náboženským a jazykovým **menšinám**, a to aj na všetkých príslušných fórach. EÚ bude presadzovať ich právo na efektívne zapojenie do kultúrneho, náboženského, spoločenského, hospodárskeho a verejného života. EÚ bude odmietať akékoľvek formy podnecovania k násiliu alebo nenávisti a akékoľvek nenávistné prejavy online aj offline, pričom bude naďalej rešpektovať právo na slobodu presvedčenia a prejavu.

36. EÚ zintenzívni opatrenia na podporu plného požívania všetkých ľudských práv **staršími osobami** a na boj proti ageizmu. EÚ bude naďalej spolupracovať s príslušnými orgánmi OSN s cieľom zlepšiť ochranu ľudských práv starších osôb a ich uplatňovanie.
37. EÚ bude naďalej presadzovať **práva dieťaťa**, pričom prioritou bude ochrana detí pred všetkými formami násilia, a to aj online, a všeobecný prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu. EÚ bude naďalej venovať osobitnú pozornosť deťom zasiahnutým ozbrojeným konfliktom a posilňovať koordináciu s mechanizmami OSN v súlade s aktualizovanými usmerneniami EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch. EÚ bude naďalej pracovať na odstránení všetkých foriem diskriminácie detí.
38. EÚ bude opätovne potvrdzovať svoj rozhodný záväzok podporovať a chrániť právo na **slobodu náboženského vyznania a viery** pre všetkých na celom svete. EÚ bude presadzovať a chrániť právo každého človeka mať alebo nemať náboženské vyznanie alebo vieru, dávať najavo alebo meniť svoje náboženské vyznanie alebo vieru a bude odsudzovať kriminalizáciu odpadlícťva a zneužívanie zákonov o rúhaní. EÚ bude odsudzovať diskrimináciu, neznášanlivosť, násilie a prenasledovanie na základe náboženského vyznania alebo viery a odmietať akúkoľvek formu podnecovania k náboženskej nenávisti.
39. EÚ sa bude naďalej konštruktívne zapájať do všetkých iniciatív týkajúcich sa boja proti všetkým formám **rasizmu**, rasovej diskriminácii, xenofóbii a súvisiacej neznášanlivosti na celom svete, pričom bude mať na pamäti svoju dlhodobú pozíciu, pokiaľ ide o potrebu zabezpečiť všeobecnú ratifikáciu a úplné a účinné vykonávanie Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, ako aj potrebu vykonávať Durbanské vyhlásenie a akčný program a v prípade potreby racionalizovať a zefektívniť jeho nadväzujúce mechanizmy. EÚ sa bude zmysluplne zapájať do rokovaní o návrhu Deklarácie OSN o dodržiavaní, ochrane a uplatňovaní ľudských práv ľudí afrického pôvodu.

40. EÚ je naďalej odhodlaná presadzovať, chrániť a uplatňovať všetky ľudské práva, plne a účinne vykonávať Pekinskú akčnú platformu a akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji (ICPD) a uplatňovať výsledky konferencií venovaných ich preskúmaniu a v tejto súvislosti sa mieni naďalej angažovať v otázke **sexuálneho a reprodukčného zdravia a práv**. Vzhľadom na uvedené EÚ potvrdzuje svoje odhodlanie presadzovať, chrániť a uplatňovať právo každého jednotlivca na plnú kontrolu nad otázkami súvisiacimi s jeho sexualitou a sexuálnym a reprodukčným zdravím a na slobodné a zodpovedné rozhodovanie sa v týchto otázkach bez diskriminácie, nátlaku a násillia. EÚ zároveň zdôrazňuje, že je potrebné zabezpečiť všeobecný prístup ku kvalitným a cenovo dostupným vyčerpávajúcim informáciám o sexuálnom a reprodukčnom zdraví a vzdelávaní v tejto oblasti vrátane komplexnej sexuálnej výchovy a zdravotnej starostlivosti.
41. EÚ opätovne potvrdzuje svoje silné odhodlanie rešpektovať, chrániť a uplatňovať všetky **hospodárske, sociálne a kultúrne práva** vrátane práva na vzdelanie, výživu, zdravie, sociálne zabezpečenie, primerané bývanie a dôstojnú prácu, a podporovať príslušné iniciatívy v tejto oblasti. Bude sa aktívne zapájať do diskusií o hospodárstve zohľadňujúcim ľudské práva vrátane toho, ako hospodárske rozhodnutia a politiky uprednostňujú ľudskú dôstojnosť a rovnosť, čo v konečnom dôsledku vedie k uplatňovaniu ľudských práv. Bude naďalej podporovať univerzálny prístup k bezpečnej cenovo dostupnej pitnej vode v dostatočnom množstve, sanitácii a hygiene a zdôrazňovať rozmer ľudských práv v týchto oblastiach. Bude ďalej presadzovať právo na vzdelanie, prienik s digitálnou agendou, sociálnu inklúziu a digitálnu integráciu, rodovú rovnosť a posilňovanie postavenia všetkých žien a dievčat a nediskrimináciu. EÚ bude pokračovať v podpore kultúrnych práv a ochrany kultúrneho dedičstva.

42. EÚ bude naďalej spolupracovať s Úradom vysokého komisára OSN pre ľudské práva a pracovnou skupinou OSN pre **podnikanie a ľudské práva** s cieľom celosvetovo podporovať vykonávanie hlavných zásad OSN v oblasti podnikania a ľudských práv. Bude naďalej podporovať prijímanie národných akčných plánov v členských štátoch a partnerských krajinách a tvoriť komplexný rámec EÚ pre vykonávanie hlavných zásad OSN. Právne predpisy EÚ o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti a o boji proti nútenej práci poskytujú dôležitý základ pre posilnenú angažovanosť EÚ v OSN, najmä pokiaľ ide o právne záväzný nástroj v oblasti podnikania a ľudských práv založený na konsenze vrátane tematických konzultácií medzi zasadnutiami. S cieľom posilniť ochranu obetí a vytvoriť rovnaké podmienky na celosvetovej úrovni je dôležité usilovať sa o široký medziregionálny konsenzus medzi členskými štátmi OSN.
43. Uznávajúc vplyv **zmeny klímy**, straty biodiverzity, zhoršovania a znečisťovania životného prostredia na požívanie ľudských práv súčasných a budúcich generácií bude EÚ naďalej spolupracovať s partnermi na celom svete s cieľom využiť prístup založený na ľudských právach na posilnenie úsilia o zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na ňu. EÚ v tejto súvislosti pripomenie povinnosti štátov ako zodpovedných subjektov a zameria sa na tých držiteľov práv, ktorí sú najviac zraniteľní voči účinkom trojitej planetárnej krízy. EÚ bude podporovať dôležitú úlohu, ktorú plnia obhajcovia ľudských práv v oblasti životného prostredia a obhajcovia ľudských práv pôvodného obyvateľstva a bude podporovať opatrenia na ich ochranu. Bude sa aktívne zapájať do diskusií o napredovaní ľudského práva na čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie. Bude sa zasadzovať za to, aby boli odvážne a naliehavé opatrenia potrebné v rámci zelenej transformácie spravodlivé a inkluzívne.

44. EÚ sa bude naďalej zasadzovať za práva **pôvodného obyvateľstva**, ako sa uvádzajú v Deklarácii OSN o právach pôvodného obyvateľstva, a bude sa v tejto súvislosti aktívne angažovať na všetkých relevantných fórach, ktoré sa nimi zaoberajú. EÚ sa bude naďalej aktívne zapájať do každého úsilia zlepšovať plnú, efektívnu a zmysluplnú účasť zástupcov a inštitúcií pôvodného obyvateľstva v príslušných orgánoch Organizácie Spojených národov vrátane účasti na zasadnutiach Rady pre ľudské práva pri riešení otázok, ktoré sa ich týkajú. EÚ bude zdôrazňovať význam ochrany obhajcov ľudských práv pôvodného obyvateľstva, a to aj v kontexte pôdy a prírodných zdrojov a ochrany životného prostredia, biodiverzity a klímy, ako aj dôležitosť zabezpečiť, aby mohli presadzovať ľudské práva bez strachu z odvetných opatrení. EÚ bude podporovať plnú, efektívnu a zmysluplnú účasť a vedúce postavenie domorodých žien. EÚ bude upozorňovať na to, že je dôležité, aby mali deti pôvodného obyvateľstva prístup k vzdelávaniu vo vlastnom jazyku a vlastnej kultúre.
45. EÚ bude pokračovať vo svojom úsilí o odstránenie chudoby a dosiahnutie udržateľného a inkluzívneho rozvoja spôsobom, ktorý podporuje dodržiavanie, ochranu a napĺňanie všetkých ľudských práv bez diskriminácie na akomkoľvek základe. EÚ bude pripomínať svoje výhrady k súčasnemu návrhu právne záväzného nástroja týkajúceho sa **práva na rozvoj** a zároveň sa bude naďalej konštruktívne angažovať v tejto otázke a zapájať sa do budúcich rokovaní o návrhu právne záväzného nástroja. V tejto súvislosti bude naďalej podporovať zásadu univerzálnosti ľudských práv, odmietať prístupy, ktoré nie sú úplne zlučiteľné s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv alebo by mohli oslabiť záväzky štátov v oblasti ľudských práv tým, že by právo na rozvoj uprednostnili pred inými ľudskými právami, a presadzovať, aby bol každý jednotlivec vždy a všade uznávaný ako nositeľ práv, zatiaľ čo štáty majú primárnu zodpovednosť za úplné uplatňovanie všetkých ľudských práv a primárnu povinnosť ich uplatňovať.

46. EÚ bude naďalej zintenzívňovať opatrenia na dodržiavanie medzinárodného práva a ľudských práv vo vzťahu k **utečencom, vnútorne vysídleným osobám a migrantom**, najmä pokiaľ ide o základné právo požiadať o azyl a zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, a osobitnú pozornosť bude venovať osobám v zraniteľných situáciách. EÚ bude naďalej ponúkať príležitosti na legálne možnosti migrácie, pričom bude plne rešpektovať vnútroštátne právomoci. EÚ bude vyzývať všetky štáty, aby zabránili obchodovaniu s ľuďmi a prevádzkačstvu a bojovali proti nim. EÚ opätovne potvrdzuje svoj záväzok bojovať proti zneužívaniu migrantov na politické účely pri plnom rešpektovaní ľudských práv a medzinárodného práva. EÚ neumožní žiadnej krajine zneužívať jej hodnoty vrátane práva požiadať o azyl a oslabovať v demokraciu v jej členských štátoch.
47. EÚ bude vyzývať všetky štáty, aby **reakcia na terorizmus a organizovanú trestnú činnosť** vrátane ich vyšetovania a trestného stíhania bola v plnom súlade s medzinárodným právom.
48. EÚ opätovne potvrdzuje svoj neochvejný záväzok dosiahnuť pokrok v odstraňovaní **nedobrovoľných zmiznutí**, a to na základe výsledkov prvého svetového kongresu o nedobrovoľných zmiznutiach.
-